

عنوان : اوراق‌های مالی

تهیه‌کننده:

محراب عتیقی

اگر بخواهیم به لحاظ نوع دارایی بازار اوراق بهادار مورد بررسی قرار دهیم، به تقسیم بندی زیر خواهیم رسید:

- بازار اوراق سهام: بازاری که سهام شرکت های سهامی (عادی و ممتاز) در آن داد و ستد می شود.
- بازار ابزارهای مشتقه: بازاری که معاملات ابزارهای مبتنی بر دارایی های مالی یا فیزیکی (اختیار معامله و قرارداد آتی) در آن صورت می پذیرد.
- بازار اوراق بدهی (قرضه): بازاری که ابزارهای با درآمد ثابت در آن معامله می شود.

انواع اوراق بهادار

- اولین اوراق بهاداری که هرکدام از ما با آن سروکار داریم پول است. اما در این مطلب قصد داریم به اوراق بهادار بلندمدت بپردازیم که در بازارهای مالی مورد داد و ستد قرار می گیرد. اوراق بهادار را می توانیم در یک دسته بندی کلی به سه بخش زیر تقسیم نماییم:
- اوراق حقوق صاحبان سهام: سهام عادی، سهام ممتاز، سهام سرمایه ای و....
- اوراق بدهی: اوراق قرضه، اوراق مشارکت و ابزارهای مالی اسلامی
- ابزارهای مشتقه: قرار دادهای آتی، اختیار معامله

اوراق حقوق صاحبان سهام

این اوراق نشان دهنده میزان مالکیت سرمایه گذاران در یک شرکت است. تقسیم بندی های متفاوتی برای سهام وجود دارد، از نظر شکلی سهام به دو دسته سهام بانام و سهام بی نام تقسیم می شود. از نظر ماهیت آورده به سهام نقدی و غیرنقدی طبقه بندی شده و از منظر حقوقی نیز خود در دوشاخه تقسیم می شود؛ سهام عادی و ممتاز و سهام سرمایه ای و انتفاعی. لازم به ذکر است که سهام عادی و ممتاز از انواع سهام سرمایه ای به شمار می آیند.

سهام عادی

- در میان اوراق بهادار موجود در بازار، سهام عادی متداولترین ورقه بهادار محسوب می شود. سهام عادی دارای ارزش اسمی بوده و تعداد آن برای هر شرکت، بسته به میزان سرمایه آن شرکت است. ارزش اسمی هر سهم عادی در ایران برابر با ۱۰۰ تومان یا ۱۰۰۰ ریال است. تعداد سهام عادی هر شرکت نیز حاصل تقسیم سرمایه آن بر ارزش اسمی هر سهم است.
- **تعریف سهام عادی:** سهام عادی یک نوع دارایی مالی است که نشان دهنده مالکیت در یک شرکت است. به عبارت ساده، سهام عادی دلالت بر حقوق صاحبان سهام در شرکت دارد

ویژگی‌های سهام عادی:

سهام داران به نسبت تعداد سهام عادی که خریداری نموده اند، مالک شرکت هستند.

مسئولیت سهامداران محدود به تعداد سهام آن‌ها است. یعنی در صورت ورشکستگی شرکت، چنانچه پول حاصل از فروش کلیه دارایی‌های شرکت کفاف همه بدهی‌های شرکت را نکند، برخلاف شرکت‌های تضامنی، سهامداران عادی شرکت‌های سهامی عام مسئولیتی مازاد بر تعداد سهامشان در قبال تسویه بدهی‌های شرکت نداشته و تحت پیگیرد قانونی قرار نخواهند گرفت.

سهام عادی فاقد زمان سررسید بوده و ناشر سهام عادی ملزم به بازخرید این اوراق نیست.

صاحبان سهام عادی، بیشترین ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت را متحمل خواهند شد، زیرا در صورت کاهش سود سهم یا زیان ده بودن شرکت، ارزش بازاری و ذاتی سهام عادی کاهش خواهد یافت. از طرفی زمانی که شرکت منحل شده و یا تمام دارایی‌های آن بفروش رسد، پس از تسویه همه بدهی‌های شرکت و پرداخت حقوق صاحبان سهام ممتاز، آنچه باقی می‌ماند به نسبت مالکیت بین صاحبان سهام عادی تقسیم می‌شود. بنابراین گفته می‌شود که دارندگان سهام عادی مالک نهایی شرکت هستند.

ویژگی‌های سهام عادی:

دارندگان سهام عادی به میزان تعداد سهام و درصد مالکیت خود نسبت به انتخاب هیأت مدیره شرکت، تایید یا رد اقدامات پیشنهادی مدیریت شرکت (مانند ادغام شرکت، تغییر ساختار سازمانی، افزایش یا کاهش سرمایه) حق رای دارند. البته این بدان معنا نیست که هر سهامدار می‌تواند نظرات فردی و کنترل شخصی خود را بر شرکت اعمال نماید، بلکه تنها می‌تواند با استفاده از رای خود در تصمیم‌گیری‌های شرکت که توسط مدیران صورت می‌گیرد، اظهارنظر کند.

از دیگر ویژگی‌های سهام عادی برای سرمایه گذاران آن این است که دارندگان این نوع سهام دارای حق تقدم در خرید سهام جدید خواهند بود. با افزایش سرمایه شرکت، بالطبع تعداد سهام آن نیز افزایش خواهد یافت و شرکت تعدادی سهام جدید منتشر خواهد نمود. از طرفی با این افزایش سرمایه قیمت بازاری سهم کاهش می‌یابد. لذا برای حفظ درصد مالکیت آنها در شرکت، سهامداران فعلی نسبت به خرید سهام جدید شرکت از اولویت خرید بهره مند هستند. تعداد حق تقدم هر سهامدار بر اساس مقدار سهامی که داشته، محاسبه می‌شود. ۲ مورد زیر، هدف ارائه حق تقدم به سهامداران فعلی محسوب می‌شود:

- حفظ کنترل سهامداران فعلی بر اداره شرکت
- حفظ حقوق آنها در مقابل کاهش ارزش بازاری سهام (که ناشی از افزایش سرمایه است)

آشنایی با مفهوم سهام جایزه:

گاهی شرکت ها برای افزایش سرمایه از اندوخته نقدی خود استفاده می کنند. در این مواقع بجای اعطای حق تقدم خرید به سهامداران فعلی، به آنها سهام جایزه تعلق می گیرد. در این روش بر خلاف روش اعطای حق تقدم، سهامداران هیچ مبلغی به شرکت پرداخت نمی کنند.

دارندگان سهام عادی این امکان را دارند تا نسبت به خرید و فروش و انتقال سهام خود اقدام نمایند.

دارندگان سهام عادی این امکان را دارند تا دفاتر شرکت را نیز مورد بررسی قرار دهند. البته آنچه در عمل رخ می دهد این است که دسترسی به اطلاعاتی است که شرکت ها به صلاحدید خود در اختیار عموم قرار می دهند.

ممنوعیت هایی که در خصوص سهام عادی در قوانین ایران وجود دارد، به شرح زیر است:

عدم امکان بازخرید سهام شرکت توسط خود شرکت (یعنی شرکت نمی تواند سهام عادی خود را بازخرید کند).
عدم فروش سهام عادی منتشر شده توسط شرکت (یعنی شرکت نمی تواند سهام عادی منتشر کند که آن را بفروش نرساند).
عدم وجود ارتباط مستقیم بین تعداد سهام منتشره از سوی شرکت و میزان سرمایه آن شرکت (یعنی تعداد سهام منتشره شرکت رابطه مستقیمی با سرمایه ثبت شده آن دارد که این تعداد برابر است با سرمایه ثبت شده شرکت تقسیم بر مبلغ اسمی هر سهم (۱۰۰۰ ریال)).

در سایر کشورها ممنوعیت های مذکور وجود ندارد.

در قانون بورس ایران محدودیت هایی در مورد سقف مالکیت شرکت توسط افراد حقیقی و حقوقی وجود دارد. همچنین سهام دار به نسبت مالکیت خود در مجمع عمومی شرکت دارای حق رای است.

سهام ممتاز (ترکیبی)

فرم تقاضای خرید سهام ممتاز و امتیاز حق تقدم آن

نام و نام خانوادگی / نام شرکت: _____ نام پدر: _____ شماره شناسنامه / شماره ثبت: _____

محل صدور / محل ثبت: _____ کد ملی: _____

تعداد سهام ممتاز درخواستی: _____ سهم یا نام / مبلغ اسمی هر سهم یک هزار ریال و قیمت خرید امتیاز حق تقدم هر سهم ممتاز سه هزار ریال که جمع کل قیمت یک سهم ممتاز چهار هزار ریال (چهار صد تومان) می باشد (کل مبلغ اسمی سهام پرداخت شده: _____ ریال که طی قیش شماره: _____)

بتاریخ: _____ به شماره حساب جام: ۲۶۳۶۲۸۸/۷۲ بنام شرکت مجتمع نیروگاههای فراگامان (سهامی عام) و مبلغ خرید امتیاز حق تقدم سهام ممتاز: _____ ریال که طی قیش شماره: _____

شرکت جوانه های شرق از طریق بانک ملت شعبه: _____ واریز گردید.

آدرس مفاتیحی: _____ کد پستی: _____ تلفن: _____

خریدار یا امضاء این برگه تأیید می نماید که کلیه مفاد اساسنامه که بر اساس قانون تجارت و لایحه اصلاحی ثبت شرکتها و تغییرات آن تدوین شده است را مطالعه نموده و متوجه شده است.

مهر و امضاء اشخاص حقوقی (مطابق آگهی آخرین تغییرات ارسالی) _____ امضاء اشخاص حقیقی _____

سهام ممتاز یا ترکیبی، نوعی از سهام است که دارندگان آن ادعای معین و محدودی نسبت به دارایی های شرکت دارند و مانند اوراق قرضه سود ثابتی دریافت می کنند و از همین رو آن را سهام ترکیبی می نامند چرا که دارای ویژگی های سهام عادی و اوراق قرضه است. این نوع سهام مانند سهام عادی فاقد زمان سررسید و هزینه مالیاتی است و از آنجا که سود ثابتی دارد، جزو اوراق بهادار با درآمد ثابت محسوب می شود. زمانی که هزینه سهام عادی بالاتر باشد، شرکت اقدام به انتشار سهام ممتاز می کند. این سهام از آن رو به سهام ممتاز معروف است که در زمان تقسیم سود دارندگان این نوع سهام، از اولویت برخوردارند. سهام ممتاز با پذیره نویسی خصوصی وارد بازار شده و در بورس و بازار خارج از بورس قابل معامله است.

در زمان انحلال یا ورشکستگی شرکت و زمانی که کل دارایی های شرکت به فروش رسید، ابتدا حقوق این سهامداران به طور کامل پرداخت می شود و سپس از باقی مانده مبلغ دارایی های فروخته شده، حقوق سهامداران عادی پرداخت می شود.

ویژگی های سهام ممتاز:

سهام ممتاز برای صاحبان آن دربردارنده نوعی حق مالکیت در شرکت است.

با توجه به اینکه سهامدار ممتاز دارای حق مالکانه در شرکت است، شرکت منتشرکننده سهام، الزام قانونی ندارد که دارایی های خود را در رهن این اوراق گذاشته یا وثیقه قرار دهد.

سهام ممتاز نیز همچون سهام عادی فاقد سررسید است.

به دارندگان این سهام سود پرداخت می شود. با توجه به اینکه پرداخت سود مستلزم سودده بودن شرکت است، از این رو شرکت پرداخت سود را تضمین نمی کند. به طور معمول به سهام ممتاز سود از پیش تعیین شده و ثابتی تعلق می گیرد.

پیشتر گفتیم که در زمان تقسیم سود دارندگان این نوع سهام، از اولویت برخوردارند. همچنین به هنگام انحلال یا ورشکستگی شرکت، با فروش کل دارایی های شرکت، ابتدا حقوق سهامداران ممتاز به طور کامل پرداخت می شود و سپس از باقی مانده مبلغ دارایی های فروخته شده، حقوق سهامداران عادی پرداخت می شود.

بطور معمول سهام ممتاز فاقد حق رأی در مجمع عمومی است. به این معنی که دارندگان سهام ممتاز در زمان رای گیری برای انتخاب هیأت مدیره یا سایر امور مربوط به اداره شرکت، حق رأی ندارند.

سهام بانام

- سهام بانام به سهامی اطلاق می شود که نام صاحب آن (خریدار) در ورقه سهم یا در دفتر سهام شرکت، ثبت شده باشد. سهام با نام این امکان را به شرکت می دهد تا صاحب سهم را شناخته و ارتباط بین سهامدار و شرکت را تسهیل می نماید. از طرفی به مقامات دارایی این امکان را می دهد که درآمد صاحبان سهام را محاسبه کنند.

سهام بی نام

- سهام بی نام، سندی است که در وجه حامل تنظیم شده و دارنده این سند مالک آن شناخته می شود مگر آنکه طبق ماده ۳۹ لایحه قانونی ۱۳۴۷، خلاف این موضوع به اثبات رسد. حقوق صاحبان سهام بی نام طبق ورقه سهمشان ناشی می شود و برای انتقال آن کافی است سند مذکور به شخص دیگری تحویل داده شود. یعنی داد و ستد آن فاقد تشریفات و سلسه مراتب خاصی است. سرقت یا مفقود شدن این اسناد تابع قوانین مربوط به اسناد در وجه حامل که در مواد ۳۲۰ تا ۳۳۴ قانون تجارت آمده است، خواهد بود. طبق ماده ۳۰ لایحه قانونی ۱۳۴۷، صدور ورقه سهام بی نام یا گواهینامه موقت بی نام تا پیش از پرداخت تمام مبلغ اسمی هر سهم، ممنوع است. این گونه سهام با رعایت مفاد قانونی که در قانون تجارت آمده، امکان تبدیل به سهام با نام را دارند.

سهام نقدی

در قبال آورده نقدی (پول) سهامداران به شرکت، سهم نقدی به آنها تعلق می گیرد. سهام نقدی به صورت اوراق سهام یک شکل و قابل معامله هستند. بر اساس بند ۲ ماده ۷۵ قانون ۱۹۶۶ فرانسه، این سهام با پرداخت یک چهارم مبلغ آن قابل صدور است.

سهام غیرنقدی

سهم غیرنقدی سهمی است که برای آورده غیرنقدی ممکن است به آورنده مال غیرنقدی تعلق گیرد. طبق قانون تجارت سال ۱۳۱۱، صدور سهام غیر نقدی امکان پذیر بوده است؛ اما در حال حاضر این گونه سهم در قانون فعلی ایران وجود ندارد و برای آورده های شرکا - (آورده های نقدی و چه آورده های غیرنقدی) سهام نقدی به صورت اوراقی متحدالشکل داده می شود. در قوانین فرانسه همچنان این نوع سهام وجود دارد.

سهام سرمایه‌ای

سهام سرمایه‌ای همان سهام عادی و ممتاز است.

سهام انتفاعی

سهام انتفاعی زمانی مصداق خواهد داشت که به علت استهلاك سهام (استهلاك سرمایه)، ارزش اسمی سهم با استفاده از اندوخته‌های اختیاری یا سود قابل تقسیم به صاحب آن پرداخت شود. استهلاك سرمایه به معنی کاهش سرمایه نیست زیرا با استهلاك سهام، سرمایه شرکت به قوت خود باقی می‌ماند.

منابع

- [کارگزاری آگاه](#)